

פסחים מב. (תחילת הפרק) עד מג: (5 מהסוף)

ביאורי מושגים

חמץ נוקשה - חמץ שראוי לאכילה בדוחק או שראוי לאכילה לגמרי, אבל הוחמץ רק חלקית. ר"מ סובר שחייבים על חמץ נוקשה בלאו (אבל לא בכרת), ור' יהודה פוטר. הגמרא במסכת חולין (כג) הסתפקה למה ר' יהודה פוטר האם זה בגלל ששיאור הינו ספק חמץ ספק מצה, או שיש לשיאור מעמד ביניים.
איסור חלב - בעולה כל בשר הבהמה מוקרב על המזבח, בכל הקורבנות האחרים מוקרבים על המזבח רק חלקים מאוד מסויימים הנקראים חלבים. אותם חלקים אסורים באכילה בכל בהמה שהיא, גם בהמת חולין. זאת כיוון שאלו החלקים שאמורים להגיע לקב"ה. כיוון שאיסור חלב נובע מפגיעה בקודש איסורו חמור והוא בכרת (רוב איסורי אכילה ובכללם גם איסור חזיר הינם רק בלאו ללא כרת).

שאלה: מדוע מנו רשימת מוצרים ולא הסתפקו בקביעת עקרון כללי?
תשובה: כדי שאם אדם יתקל במוצרים אלו ידע מייד שיש בהם חמץ ויזהר.

משנה

דברים אלו אסורים בלאו ולא בכרת:

כותח הבבלי (תבלין חריף שנותנים בו פירורי פת מעופשת),
 שכר המדי (שיכר ששמו בו שעורים),
 חומץ האדומי (חומץ ששמו בו בשעורים),
 זיתום המצרי (תערובת המורכבת מ1/3 חיטים או שעורים, 1/3 כרכום, 1/31 מלח),
 זומן של צבעים (מי טובים שצובעים בהם עור),
 עמילן של טבחים (פת העשויה מחיטים שלא הביאו 1/3),
 קולן של סופרים (דבק העשוי מקמח שמדביקים בו נעלים וספרים).
ר' אליעזר: גם תכשיטי נשים (תכשירים העשויים מקמח ומשירים את השיער).

המוצרים המנויים במשנה הינם או **תערובת חמץ, או חמץ נוקשה** (עיין ביאור מושגים)
 התנא של משנתנו קבע כי גם על חמץ נוקשה וגם על תערובת חמץ עוברים בלאו

אנו יודעים ש:
ר"א סובר: תערובת חמץ אסורה בלאו,
ר' מאיר סובר: חמץ נוקשה אסור בלאו.
 מי מהתנאים הללו שנה את משנתנו (לפיה גם נוקשה וגם תערובת אסורים בלאו)?
רב: ר' מאיר סבר ששניהם בלאו (אבל ר"א סבר שעל נוקשה פטור)
רב נחמן: ר"א סבר ששניהם בלאו (אבל ר"מ סבר שתערובת הינה בכרת)

הגמרא מביאה ברייתא המסייעת לרב (מהברייתא משמע שלר"א על נוקשה פטור).

ר"מ ור' יהודה נחלקו במחלוקת כפולה (משנה מח:):

מחלוקת א' - מתי פיתה נחשבת שיאור (חמץ נוקשה):
שלב א' - הכסיפו פניו: ר"מ: שיאור,
 ר' יהודה: מצה כשרה למהדרין,
שלב ב' - נוצרו סדקים קדים (כקרני חגבים): ר"מ: חמץ גמור,
 ר' יהודה: שיאור.

מחלוקת ב' - מה דינו של שיאור (חמץ נוקשה):
ר' מאיר: שיאור אסור בלאו,
ר' יהודה: שיאור אינו אסור בלאו (עיין ביאור מושגים).

המקור לדברי ר' אליעזר שתערובת חמץ הינה בלאו
'כל מחמצת לא תאכלו' - מהמילה 'כל' לומדים שגם תערובת חמץ אסורה אבל רק בלאו,

שאלות על הלימוד של ר"א

הנחת מוצא:
יש פסוק נוסף - 'כי כל אוכל מחמצת ונכרתה',
פסוק זה דומה מאוד לפסוק שמביא ר"א מלבד הבדל אחד - הפסוק זה מחייב גם בכרת

שאלה א':
למה ר"א לא מרבה מהמילה 'כל' (שבפסוק הנוסף) שתערובת חמץ אסורה בכרת

תשובה:
מהמילה 'כל' לומדים שגם נשים אסורות בחמץ
(היתה ה"א לפטור אותן מאיסור חמץ כיוון שאיסור חמץ הוקש למצה. ומצה הינה מצות עשה שהזמן גרמא.
למסקנה כשם שהן חייבות בחמץ כך הן חייבות במצה)

שאלה ב':
למה ר"א לא מרבה מהמילה 'כי' (שבפסוק הנוסף) שתערובת חמץ אסורה בכרת.

לשאלה ב' אין תשובה

לא ניתן לתרץ ששיטתו הכללית של ר"א היא לא ללמוד מהמילה 'כי',
שהרי מצאנו שר"א למד מ'כי כל שאור בל תקטירו' שאסור להקטיר תערובת חמץ.

שאלה:
מדוע עדיף ללמוד מ'כל' על נשים ולא על תערובת חמץ?

תשובה:
כשאפשר, עדיף ללמוד על האדם המחוייב ולא על החפץ המחייב

חכמים למדו חיוב נשים באיסור חמץ מהמילה 'כי'.